

TELETERAPIA

— NË SHQIPËRI —

MODELET E TELETERAPISË

Botim i realizuar nga “Jonathan Center” në kuadër të projektit “Teleterapia në Shqipëri”, me mbështetjen financiare të LevizAlbania, një projekt i Agjencisë Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim, SDC.

Punuar nga:

Artemisa Shehu (Profesor i Asociuar)

Irini Halili (Terapiste të Folure)

Andi Ponoci (Terapist Muzike)

Klodiana Kule (Terapiste Zhvillimi)

Tiranë, Gusht, 2020

A. TERAPITË

(Terapia e Zhvillimit, Okupacionale, e Muzikës dhe e të Folurit)

Terapia e zhvillimit përfshin fëmijët dhe të rinjtë e grupmoshave të ndryshme dhe ka në fokus të aftësojë fëmijën në përmbushjen e potencialit kognitiv, emocional dhe të aftësimin për jetën. Terapia e zhvillimit dhe ajo okupacionale ndërhyjnë në fushat e mëposhtme:

Aktivitete të jetës së përditëshme; Aftësimin për jetën; Edukim; Koha e lirë; Aftësitë motorike (globale dhe fine); Aftësitë kognitive; Aftësitë e komunikimit; Përmirësimin e ndërveprimit social, etj.

Terapia e zhvillimit realizon rehabilitimin e disa diagnozave si psh. Sindroma Down, Vështirësi në të folur, çrregullime të spektrit të autizmit, post meningomyelocel, tuberous sclerosis, epilepsi, encephalopathy, sindroma Angel, etj.

Terapia e muzikës është një lloj terapie, e cila bazohet në përdorimin e muzikës për zhvillimin fizik, social-emocional, gjuhësor, konjitiv të fëmijëve, adoleshentëve dhe adultëve. Kjo terapi mund të zhvillohet individualisht (terapist-fëmijë/adult) dhe në grup (terapist-grup fëmijësh/adult). Terapisti i muzikës gjithashtu, aftëson fëmijët/adultët në mësimin e instrumentave muzikore dhe zhvillimin e tyre artistik.

Terapia e muzikës realizon rehabilitimin e disa diagnozave po ashtu: Sindroma Down, Vështirësi në të folur, çrregullime të spektrit të autizmit, post meningomyelocel, tuberous sclerosis, epilepsi, encephalopathy, sindroma Angel, etj.

Terapia e të folurit është një terapi, e cila ka si synim të saj përmirësimin dhe zhvillimin gjuhësor të fëmijëve apo të rriturve nëpërmjet lojërave dhe teknikave rehabilituese gjuhësore. Kjo terapi realizohet nga logopedi, i cili rehabiliton dhe trajton fëmijët nga pak muajsh deri të rinjtë, të cilët kanë probleme gjuhësore nga shkaqe të lindura apo të fituara gjatë jetës.

Logopedia realizon rehabilitimin e disa diagnozave si: Të folurit e personave/fëmijëve që nuk dëgjojnë; Të folurit e personave/fëmijëve me Sindromën Down; Të folurit të fëmijët me çrregullim të spektrit të autizmit; Të folurit tek personat fëmijët me epilepsi; Të folurit tek personat/fëmijët me paralizë faciale; Të folurit tek personat/fëmijët me vonesa gjuhësore; çrregullimet e gjuhës; çrregullimet e zërit; çrregullimet e kordave vokale; të folurit tek personat /fëmijët me ADHD; të folurit të personat/fëmijët me Tuberous Sclerosis; të folurit të

personat/fëmijët me Encephalopaty; të folurit te personat/fëmijët me Sindromën Angel; te personat /fëmijët me Meningomyelocelë, etj;

B. STRUKTURA E TERAPISË

 Kohëzgjatja e seancës (15-45 minuta)

Seanca terapeutike mund të ketë një kohëzgjatje 15 minuta (koha më minimale) deri në 45 minuta (koha maksimale). Kohëzgjatja mund të kushtëzohet nga faktorë të ndryshëm si: gjendja shëndetësore apo emocionale e fëmijës në varësi, të së cilave terapisti vlerëson se sa duhet të jetë kohëzgjatja e seancës, mosha e fëmijës (fëmijët 0-4 vjeç kanë përqëndrim më të ulët) niveli i hiperaktivitetit, diagnoza e fëmijës apo edhe zhvillimi i tij.

Për fëmijë, të cilët hasin vështirësi në përqëndrim (si psh., fëmijë me ADHD, me autizëm, etj.) pas një vlerësimi, terapisti së bashku me supervizorin e tij vendos kohëzgjatjen më të përshtatshme të terapisë për fëmijën.

- Mjedisi ku Zhvillohet Terapia:

- Mjedisi:

Mjedisi ku zhvillohet seanca e terapisë duhet të jetë e përshtatshme (studio pune, dhomë terapeutike, mjedis i përshtatshëm shtëpie).

-Zhurma

Gjatë seancës së terapisë nevojitet të siguroheni që nuk do të ndërhyjnë zhurma të tjera brenda apo jashtë mjedisit ku do të zhvillohet seanca e terapisë.

- Sfondi

Sugjerohet që sfondi i mjedisit ku terapisti qëndron gjatë seancës, të mos jetë i ngarkuar me ngjyra ose me tablo/figura të ndryshme shpërqendruese, të jetë sa më i thjeshtë dhe të ketë një ngjyrë neutrale (psh: e bardhë, e gjelbërt, etj).

- Ndriçimi:

Mjedisi ku do të zhvillohet seanca e terapisë duhet të jetë sa më i mirë ndriçuar.

PROCESI PARA/GJATË DHE PAS SEANCËS SË TERAPISË:

- Para seancës së terapisë:

- Rishikimi i planit PIT:

Përpara fillimit të seancës së teleterapisë, terapisti shqyrton PIT (planin individual të trajtimit)

- Caktimi i Objektivave, me të cilat do të punohet:

Bazuar në planin individual të trajtimit, terapisti përcakton se cilat do të jenë objektivat me të cilat do të punohet gjatë seancës së teleterapisë.

- Caktimi i aktiviteteve

Pasi terapisti ka përcaktuar objektivat me të cilat do të punohet, gjithashtu ai përcakton aktivitetet e lidhura me to.

- Caktimi/Përzgjedhja e mjeteve për seancën e teleterapisë

Dhe së fundmi, bazuar në objektivat dhe aktivitetet që terapisti ka vendosur të realizojë, ai përgatit dhe vendos pranë vetes mjetet e nevojshme të punës.

(Rekomandohet 1-2 objektiva për seancë në varësi të planit individual dhe progresit të fëmijës)

- Gjatë Terapisë:

- Aplikimi i aktiviteteve të parapërcaktuara

Terapisti tregon një model, duke realizuar në praktikë zhvillimin e aktivitetit, udhëzon fëmijën dhe prindin /kujdestarin shoqëruar.

- Bashkëpunimi me fëmijën/adoleshentit:

Terapisti i drejton pyetje fëmijës/adultit, sigurohet që e ka kuptuar mirë ushtrimin/aktivitetin, jep ndihmë dhe e orienton fëmijën si dhe e përgëzon atë për çdo arritje.

- Bashkëpunimi me prindin:

Terapisti orienton prindin gjatë terapisë, drejton pyetje dhe sigurohet që prindi e ka kuptuar mirë aktivitetin, të cilin po realizon me fëmijën. Terapisti i vë në dukje prindit çdo gjë të realizuar mirë dhe në mënyrën e duhur, në mënyrë që prindi të jetë në dijeni se është duke e realizuar saktë aktivitetin.

- Kontrolli i ecurisë në planifikimin e seancës në objektivat dhe aktivitetet:

Gjatë terapisë, mbahen shënimet e nevojshme nga terapeuti, për elementë specifikë që ai vëren, qofshin këto arritje pozitive apo pengesa.

- Përshëndetja me prindin dhe fëmijën/adoleshentin (Mbyllja e seancës së teleterapisë):

Në përfundim të seancës, përshëndesim fëmijën /adultin dhe prindin.

- Pas Terapisë:

- Komunikimi me prindërit:

Pas përfundimit të seancës, informohet nga terapeuti prindi rreth ecurisë së terapisë, cilat ishin arritjet pozitive dhe cilët elementë kanë nevojë për përmirësim.

- Caktimi i detyrave të shtëpisë:

Bazuar në aktivitetet e realizuara gjatë seancës prindit i jepet detyra/t e shtëpisë, i shpjegohet mënyra e realizimit të saj, mjetet e nevojshme për t'u përdorur, si dhe çfarë synohet të arrihet nëpërmjet saj.

Gjithashtu, informohet prindi rreth objektivave dhe aktiviteteve që do të ndiqen në seancën pasardhëse të teleterapisë.

- Caktimi i mjeteve të punës:

Caktohen mjetet e punës, të nevojshëm për realizimin e terapisë dhe i kërkohet prindit që t'i parapërgatisë ato për seancën e radhës.

- Motivimi i prindit:

Në përfundimin e seancës së teleterapisë është shumë e rëndësishme që terapeuti të motivojë prindin duke i vënë në dukje çdo element të realizuar mirë gjatë terapisë nga ai.

- Organizimi i një seancë model teleterapie:

Seanca e terapisë organizohet në disa kohë/etapa, të cilat janë: hyrja, njohja me aktivitetet, zhvillimi i tyre dhe mbyllja e terapisë.

- Hyrja e terapisë

Përshëndetja me fëmijën dhe prindin.

- Prezantimi/Njohja me aktivitetet që do zhvillohen gjatë seancës së terapisë

I bëhet e njohur prindit/kujdestarit objektivat që do të ndiqen gjatë seancës dhe rezultatet/arritjet që do të synojmë të arrijmë nëpërmjet tyre.

Shembull: Objektivi -Njohja dhe imitimi i kafshëve shtëpiake.

Aktivitetet sipas terapive:

Terapia e zhvillimit- Të njohë kafshët shtëpiake nëpërmjet imazheve.

Terapia e të folurës- Të imitojmë tingujt e kafshëve përpara pasqyrës.

Terapia e muzikës - Të këndojë këngën e kafshëve “Plaku Xho”.

- Zhvillimi i Terapisë:

Gjatë seancës së teleterapisë mund të zhvillojmë 1 deri në 2 objektiva në varësi të gjendjes shëndetësore dhe emocionale të fëmijës/adultit ose kushteve të tjera të sipërpërmendura. Sugjerohet që në një kohëzgjatje prej 30 minutash të një seance 2 objektiva janë mjaftueshëm, por nëse vihet re që fëmija/adulti ka humbur përqëndrimin realizojmë vetëm njërin objektiv dhe pjesën tjetër mund ta realizojmë me një aktivitet që fëmija/i rrituri e ka tashmë të arritur ose përmes një aktiviteti argëtues.

Shembull: Objektivi: Të mësojmë pjesët e trupit.

Aktiviteti i teleterapisë së zhvillimit - Nëpërmjet kukullës tregojmë pjesët e trupit, e nxitim fëmijën që t’i tregojë me gisht ato. Më pas, terapeuti e ndihmon që t’i përgjithësojë te vetja dhe te të tjerët ato.

Aktivitetet e teleterapisë së të folurit - Nëpërmjet figurave të pjesëve të trupit, fëmija nxitet që t’i emërtojë ato, si dhe t’i indentifikojë ato te vetja dhe te të tjerët.

Aktivitetet e teleterapisë së muzikës - Nëpërmjet këngës së pjesëve të trupit, fëmijës i mësohen t’i tregojë dhe t’i emërtojë saktë pjesët e trupit.

- Mbyllja e seancës:

Stimulohet pozitivisht sjellja e fëmijës/adultit dhe vihen në dukje arritjet e tij. Më pas përdoren fjalët përshëndetëse dhe përfundohet seanca.

- Komunikimi përfundimtar me prindin:

I komunikohet prindit/kujdestarit performanca terapeutike e fëmijës/adultit dhe i bëhet me dije se cilat janë materialet e nevojshme për seancën e radhës. Përgëzohet prindi/kujdestari për ndihmesën dhe mbështetjen në realizimin e seancës.

H. MJETET E PUNËS

MUZIKA	LOGO	ZHVILLIMI

-Kitare	-Tuba kafshimi	-Kuba druri
-Piano	-Furça masazhi	-Kuba plastike
-Zile me ngjyra	-Pasqyra	-Kuba të madhësive të ndryshme
-Figura të ndryshme	-Spatula	-Kuba të ngjyrave të ndryshme
-Tambure	-Plastelinë/brumë	-Top
-Rrake	-Formuese druri me kafshë	-Plastelinë
-Shishe plastike të mbushura me objekte te vogla	-Formuese druri me fruta	-Forma për plastelinën
-Lugë druri	-Formuese druri me mjete transporti	-Lapsa plumbi
-Lugë metalike	-Formuese druri me numra	-Stilolaps
-Tenxhere	-Formuese druri me shkronja	-Fletore me vija të gjera
-Kapak Tenxhere	-Libra me figura të kategorive të ndryshme.	-Fletore me vija të ngushta
-Pjata	-Libra me përralla	-Fletore me latrobe
-Tepsi	-Figura të plastifikuara të kategorive të ndryshme (fruta, perime, pjesë trupi, mjete transporti, enë kuzhine, veshje, elektroshtepiake, histori me dy sekuenca, histori me tre ose më shumë sekuenca	-Lapsa me ngjyrë
-Shkopa me ngjyra		-Vizore
-Lapsa me ngjyra		-Borja Uji
-Gota me ngjyra		-Makina
-Birbil		-Kukull
-Fyell		-Letra të bardha
-Harmonike		-Letra me ngjyra
-Ksilofon me ngjyra		-Kartona me ngjyra
-Trekëndësh metalik		-Shkronja

ë Shqipëri”

ndryshme -Kova -Legen -Fillispanjë -Pipza -Tambure e mbushur me rërë -Dru i gjatë i mbushur me objekte te vogla -Kambana shumëngjyrëshe -Tambure në formën e figurave gjeometrike, etj.	-Tasa kuzhine me ngjyra -Gota me ngjyra -Jasteke sensorial (jastekë të mbushur me fasule, jastekë të mbushur me oriz, jastekë të mbushur me rërë, jastekë të mbushur me rruaza të vogla. -Telefona akusitik (tuba hidraulikë të monduar në formë telefoni) -Tapa bidonash me ngjyra -Makarona të gjata gjysëm të ziera, për formimi e shkronjave -Dërrasë e zezë dhe shkumësa -Fletore shkrimi, etj.	-Petëza -Numrator -Lodra ku të futen format -Libra me përralla -Lodra me dritë -Lodra me zhurmë -Bojra akrilik -Penela -Formuese me dy pjesë -Formuese me tre pjesë -Formuese me shumë pjesë -Kafshë pellushi - Kafshë plastike -Gërshërë -Kunja -Makarona -Tel për të shkuar makaronat -Spango -Rruaza të mëdha -Rruaza të vogla - Rërë kinetike

ë Shqipëri”

“Teleterapia n

ndryshme

-Foto me veprime të ndryshme

-Foto me të kundërtat

-Foto me dy sekuenca për të krijuar një histori.

-Foto me tre sekuenca për të krijuar një histori.

-Foto me më shumë sekuenca për të krijuar një histori.

-Seti i enëve plastike të kuzhinës lodër.

-Seti i mjeteve të doktorit plastike lodër.

-Seti i veglave të punës.

-Seti i mjeteve të pastrimit

- etj.

“Teleterapia n
ë Shqipëri”

I. STRUKTURA E TELETERAPISË SË GRUPIT

- Numri i pjesëmarrësve në një seancë teleterapi grupi

Terapia e grupit në teleterapi sugjerohet të përmbajë jo më shumë se pesë pjesëmarrës (kjo pasi mund të krijohet rrëmujë dhe vështirësi në sinkronizim), dhe jo më pak se dy pjesëmarrës (kjo pasi mund të krijohen pauza dhe humbet interesi i grupit). Nga terapia e grupit mund të përfitojnë fëmijë, adoleshentë dhe të rinj.

- Organizimi:

Në realizimin e teleterapisë së grupit është e rëndësishme të jenë pjesëmarrës dy terapistë, kjo për të siguruar një menaxhim më të mirë dhe vëzhgim më të kujdesshëm dhe efikas.

- Teknika:

Mjeti teknologjik (që mund të jetë laptop, telefon, ipad, etj), përmes të cilit do të zhvillohet terapia e grupit, duhet të ketë cilësi të mirë zëri, kamere dhe duhet të jetë sa më praktik për ta pozicionuar në vendet ku do të realizohen objektivat e caktuar për t'u zhvilluar.

- Platforma:

Platformat më të përshtatshme që sugjerohen janë: Skype, Zoom, Whats'app.

- Para/Gjatë/Pas Terapisë:

Përpara fillimit të teleterapisë, terapistët e përfshirë rishikojnë planin dhe vendosin rreth aktiviteteve që do të realizohen. Gjithashtu, caktohet koha e seancës, kontrollohet lidhja me internetin, sigurohet që paisja është në funksion të plotë dhe përgatit mjetet e duhura, të cilat terapistët i vendosin gjithmonë pranë vetes. Terapistët diskutojnë dhe ndajnë detyrat midis tyre.

-Gjatë terapisë:

Gjatë seancës, terapistët i shpjegojnë adoleshentëve/adultëve aktivitetin që do të realizohet. Prezantimi mund të realizohet me video ose foto ilustruese me anë të share screen (ndarjes së ekranit), ose me anë të mjeteve praktike që terapisti ka në dhomë. Terapistët sigurohen që të gjithë anëtarët e grupit po ndjekin udhëzimet dhe e kanë kuptuar qartë aktivitetin. Gjithashtu, ata komunikojnë me prindërit /kujdestarët për sugjerime, në mënyrë që realizimi i aktivitetit të jetë

sa më i saktë. Ata gjithashtu kujdesen të mbajnë shënime rreth arritjeve apo pengesave që hasen gjatë seancës së teleterapisë.

Është shumë e rëndësishme që terapistët të motivojnë adultët gjatë aktivitetit në mënyrë që ata të ndjehen të sigurtë se janë duke e realizuar mirë atë. Adultët këshillohen që të flasin me radhë, duke respektuar radhën, njëri-tjetrin si dhe terapistët.

-Pas terapisë:

Në fund, terapistët komunikojnë me prindin/kujdestarin mbi ecurinë e seancës si dhe u komunikojnë se cili është plani për seancën e radhës, në mënyrë që të bëjnë gati mjetet e nevojshme. Jepen detyrat e shtëpisë duke shpjeguar menyrën e realizimit dhe pritshmëritë dhe më pas përfundohen seanca.

Një listë me mjetet e punës që sugjerohet të përdoret gjatë terapisë së grupit, është si më poshtë, por kjo përshtatet në varësi të objektivave si dhe aktiviteteve që do të zhvillohen, si dhe diagnozës së pjesëmarrësve.

Mjetet e Punës (Terapia e grupit)

Enë kuzhine (thekëse bukë, pjata, lugë, pirun, thikë, etj.);

Mjete estetike (tharëse flokësh, pjastër, krëhër, kapëse flokësh, etj.);

Produkte kozmetike (rimel, penel, manikyr, krem fytyre etj.);

Veshje (këmishë, bluzë, pantallona, fustan, këpucë, etj.);

Produkte shtëpiake (hekur, fshesë me korent, etj.);

Produkte ushqimore (ftuta, perime, etj.).

ANEKSE

ANEKS 1. MODEL RAPORT VLERËSIMI DHE PLANI INDIVIDUAL TË TELETERAPISË

Raport vlerësimi

Plani i terapisë për muajt në vijim

Emri i fëmijës:

Datëlindja e fëmijës:

Data e vlerësimit të parë:

Data e vlerësimit të dytë:

Mosha kronologjike e fëmijës:

Zhvillimi i fëmijës _____ sipas fushave të zhvillimit:

A. Zhvillimi fizik dhe rritja (Sjellje/aftësit që fëmija realizon dhe ato që ai nuk realizon sipas listëkontrollit)

B. Vetëndihma dhe zhvillimi kognitiv (Sjellje/aftësit që fëmija realizon dhe ato që ai nuk realizon sipas listëkontrollit)

C. Zhvillimi social dhe emocional (Sjellje/aftësit që fëmija realizon dhe ato që ai nuk realizon sipas listëkontrollit)

D. Zhvillimi gjuhësor (Sjellje/aftësit që fëmija realizon dhe ato që ai nuk realizon sipas listëkontrollit)

Plani i punës për vazhdimin e rikuperimit për Emri/Mbiemri _____

Jonathan Center

Rruga e Kavajës, Nr. 175

www.downsyndromealbania.com

info@downsyndromealbania.com

Tel: +355 (0) 692984167

Fb: JonathanCenterAlbania

Instagram: @jonathancenter

“Teleterapia në
Shqipëri”

Ky plan hartohet të rivlerësohet pas 2-3 muaj të fillimit të aplikimit të tij.

Data e vlerësimit të radhës: _____

Ekipi multidisiplinar

Ekspertët

ANEKS 2 - MODEL LISTË – KONTROLLI

Testi i zhvillimit

				_____ tretë
	kur vendoset i pambshjejtellë në një sipërfaqe të sheshtë, kur dëgjon papritur një zhurmë me zë të lartë, etj.			
	faqet, lëvizjet e gojës sikur do			

Jonathan Center

Rruga e Kavajës, Nr. 175

www.downsyndromealbania.com

info@downsyndromealbania.com

Tel: +355 (0) 692984167

Fb: JonathanCenterAlbania

Instagram: @jonathancenter

“Teleterapia n
ë Shqipëri”

	gjoksin')			
	tund krahët në ajër, lëviz këmbët lart e poshtë			
	8 dhe fillon e ulët nga java e 12 deri në 14)			
	zëri			
	ngadalë për një moment të shkurtër			
	kontrast të errët dhe fytyrat			
	mbahet me fytyrë 20 cm larg nga fytyra e të rriturit			
	rriturit kur mbahet në krahë dhe kur i flet			
	Ngre kokën lart kur shtrihet me bark			
	rriturit			
	krahë			
	atë me kurriz			
	ngre lart			
	vendos te dora			
	Ndjek me sy një person ose objekt që lëviz			

ë Shqipëri”

“Teleterapia n

Jonathan Center

Rruga e Kavajës, Nr. 175

www.downsyndromealbania.com

info@downsyndromealbania.com

Tel: +355 (0) 692984167

Fb: JonathanCenterAlbania

Instagram: @jonathancenter

	për të gjetur burimin nga erdhi zhurma			
	ndonjëherë duke u lidhur me to			
	përpara fytyrës së tij			
	vogla mamasë kur ajo e merr në krahë ose kur e ushqen			
	kur i buzëqesh apo kur i flet dhe ndonjëherë bën ca tinguj sikur po të përgjigjet			
	më shumë me mamanë ose me fytyrat e tjera që njeh me shumë			
	interesant (p.sh gërvisht objekte në anët e krevatit)			
	E mban kokën drejt kur e merr ne krahë			
	E ngre kokën dhe gjoksin kur shtrihet me bark			
	Gjuan me këmbë në ajër kur shtrihet me kurriz			
	Mund të futë dorën në gojë, thith			

		pare		trete

	qëndrueshëm në të ngrënë dhe në të fjetur			
	këmbës			
	Përpiqet të ulët vetë, por do që ta kapësh për dore			
	zvarritet kur shtrihet me bark			
	janë të varura (te krevati)			
	Tund dhe fikson me sy një lodër që i vë në dorë			
social	Qesh, sidomos në nderveprime sociale			
	Merzitet kur e le vetem për një kohë të gjatë			
	Mund të qetësojë veten duke thithur gishtin e madh të dorës			
	Rrotullohet nga pozicioni me kurriz, në atë me bark			
	Zgjatet të kapë objekte, duke përdorur njërin dorë			
	objekt apo person që lëviz			
	fiksuar ose afruar kur ndonjë fëmijë tjeër është aty			
	lidhje shkak-pasojë (p.sh do të vërejë pika që bien në tokë dhe do të shohë nga erdhën ato pika			

	ose duke i futur në gojë			
	vazhdimisht (p.sh ba-ba-ba-ba- ba)			
	përdorur duart dhe këmbët			
	panjohurit			
	largohet nga dhoma			
	Qesn me ze te iarte			
	flasin të tjerët			
	gjenitale nëse i shkon dora atje			
	‘kukafshehti, loja me “taaaa”)			
	shtrydhë lodrat kur bën dush			

		parë		tretë
	E ngre veten të ecë kur ka një dorë që e mban			

Social	Në mënyrë aktive kërkon të jetë pranë mamasë ose ndonjë personi tjetër që mund të jetë i afër			
Gjuhesor				
Gjuhesor	duar			
Gjuhesor	Përgjigjet (kthen koken) kur e therret në emër			
Social	panjohuri			
Gjuhesor	simbolizuar objekte, p.sh tregon diçka që dëshiron			
	Ngrihet në këmbë duke u kapur pas mobiljeve			
social	largohet			
	krevatit			
social	nga dora			
	mobiljeve			
	Duket sikur kupton disa gjëra që mamaja ose ndonjë i afërm i thotë			

	(p.sh nga karrikja e gjatë), dhe kur ia jep, e hedh prap (kjo është lojë që gjithashtu ndihmon të kuptojë si lëvizin apo bien gjërat.)			
	Buzeqeshn kur shen veten ne pasqyre			
social	dikujt tjetër (por zakonisht e qetëson veten)			
social	Në mënyrë aktive eksploron dhe luan kur mamaja është e pranishme, duke u dretjuar nga ajo vazhdimisht për siguri dhe ndërveprim			
	Mund të mbajë një biskotë ose një shishe			
	Mund të kapë objekte të vogla me gishta			
	Zvarritet këmbadorazi			
	Ecën duke mbajtur mjetin ose dorën e të rriturit ose mjetin			
	shpejtë dhe e rrjedhshme – pozicione të ndryshme të zvarritjes këmbadorazi janë të zakonshme)			
	Tenton të ecë këmbadorazi nëpër shkallë			
	shënjestër të dobët për ta futur ushqimin në gojë			
	shenja të tilla si “paçim paçim”			

		parë	i dytë	tretë
	Bën nja dy a tre hapa pa mbështetje, duke u lëkundur me këmbët e hapura dhe krahët lart për balancë			
	krahët dhe duart			
	Mund të luajë në mënyrë paralele me fëmijët e tjerë, të bëjë atë që bëjnë ata, pa u përfshirë me ta			
	Shprehim dy krahë (apo objekte të tjera që mund të mbivendosen dhe më pas i rrezon sërish me një të lëvizur të dorës).			
	Vendos objektet në hapësira të ngushta dhe më pas i merr sërish.			
	Filloj të artikulojë tja! me vetem nje fjalë (p.sh qumësht, do të thotë ‘dua biberonin tim’			
	lodhur apo i mërzitur: ‘tantrum’			
	Ushqehet me gishta në mënyrë efçente			
	rënë vazhdimisht			
	Ndihmon në mërzitjen e tjetrit duke bërë tinguj te ngrohte apo duke të ofruar objekte			

	Çfarë do të bëjmë për të kuptuar më mirë			
	kur e ka me nxitim			
	Kalon shumë kohë duke eksploruar apo manipuluar objektet: vendos gjëra në gojë, i tund, i përplas apo i lëviz mbi dysheme.			
	I pëlqen të përsërisë veprimet me objektet që sjellin rezultat interesant dhe të parashikueshëm, p.sh e përplas lugën në tenxhere			
	I pëlqen të përsërisë veprime që sjellin rezultat: fik e ndez dritën, hap dhe mbyll dyer			
	Është i kërcënueshëm nga objektet që sjellin rezultat: fik e ndez dritën, hap dhe mbyll dyer			
	fotot			
	I pëlqen të përsërisë veprime që sjellin rezultat: fik e ndez dritën, hap dhe mbyll dyer			
	Merr shembull nga mamaja kundrejt sjelljes më një të panjohur (miqësor nëse ajo është miqësore etj.)			
	Është i kërcënueshëm nga objektet që sjellin rezultat: fik e ndez dritën, hap dhe mbyll dyer			
	Nuk mund të bëjë ndalesa apo kthime të menjëhershme të trupit			
	'kërcen' kur i vendos muzikë			
	Mund të pijë nga një filxhan			
	Do të mundohet të përdorë pirunin ose lugën (në mënyrë të çuditshme			
	Është i kërcënueshëm nga objektet që sjellin rezultat: fik e ndez dritën, hap dhe mbyll dyer (nxitim)			

	Ulet në karriken e fëmijëve			
	ose 3 faqe përnjëherë			
	në shtëpi: dush, fshin, lan, merr telefonin			
	‘Imitim reciprok’ i një fëmije tjetër: do të imitojnë veprimet e njëri - tjetrit.			
	I thërret vetes në emër duke përdorur ‘Unë’ ‘imja’ apo ‘e bën unë, vetë’			
	‘Imitim reciprok’ për një periudhë më të gjatë me një fëmijë të afërm			
	Mund të lajmërojë kur është ‘mbushur’ pampersi			
Gjuhesor	Fillon të përdorë topfjalësha si (p.sh qumështi mbaroi.)			
Gjuhesor	‘Zhvillon’ fjalorin, duke përdorur më shumë fjalë			
Gjuhesor	Ndërton një kullë të vogël me 3 ose 4 kuba			
Gjuhesor	Tregon hundën, sytë dhe gojën kur luan me një të rritur			
“Teleterapia në Shqipëri”				

		parë	dytë	tretë
	Kërcen lart e poshtë me të dyja këmbët			
	statike			
	Gjuan një top të madh			
	Tregon shenja të lidhjes së fortë me mamane, mërziqje dhe proteste kur ajo largohet dhe do që ajo të bëjë gjëra për të			
	I pëlqen të luajë me rërë, ujë duke eksploruar çfarë mund të bëjnë këto materiale dhe çfarë mund të bëjë me to			
	Përdor përemra dhe parafjalë: përdor fjali ose fraza të thjeshta			
	Etiketën gjinive e vet			
	me të tjerët pa protestuar			
	korrekt të gramatikës gjuhësore			
	Vrapon në mënyrë të saktë (jo më duke ecur me nxitim)			
	Tregon njohuri të stereotipive të roleve të gjinive			

	Ngjitur e zotit shprehur me krahët e dikujt			
	Fillon të bëjë 'lojë simbolike': fëmija përdor një kub p.sh që simbolizon një makinë ose një tren			
	Nget biçikletë me tre rrota (i jep në fillim me këmbë në vend që të përdorë pedalet			
	Arrin të bëjë dallimin "djalë"- "vajzë"			
	Fillon të shfaq svenja të rajit ose ndjenja keqardhjeje për një veprim të gabuar.			
	rrereron të tija me persona apo iotra të të njejtis seks			
	Ushqehet me lugë			
	I ngjit shkallët një e nga një			
	Zgjat krahët për të kapur topin			
	Hidhet ose kërcen me peshën e njerës këmbë			
	Përpiqet të balancojë qëndrimin me një këmbë			
	objekte			

	Lidh 3 ose 4 rruaza të mëdha			
	tjetrit			
	Imiton ritme, levizje të kafshëve			
	I pëlqejnë librat me figura të mëdha			

		parë	dytë	tretë
	E mban lapsin me ngjyra mes gishtit të vogël dhe dy gishtave të parë			
	Pret letra me gërshërë			
	Përkul bërrylat për të kapur topin dhe e mbështet në kraharor			
	Manipulon bashkë objektet me njëri – tjetrin më një ose dy të tjerë			
	Përdor objekte dhe materiale për të ndërtuar gjëra, p.sh kullë me kuba, puzzle rërë apo ujë			
	Flet me veten kur është duke luajtur – e ndihmon në atë që është duke bërë			

“Teleterapia n
ë Shqipëri”

Jonathan Center

Rruga e Kavajës, Nr. 175

www.downsyndromealbania.com

info@downsyndromealbania.com

Tel: +355 (0) 692984167

Fb: JonathanCenterAlbania

Instagram: @jonathancenter

“Teleterapia n

	Perdor fjalë të plota në biseda			
	moshatarët			
	Hidhet ose kërcen			
	lehtësisht			
	mund të përdorë gjatë bisedave dhe të pëlqen të thotë fjalë të pista			
	Flet si i rritur			
	Merr pjesë në drama, duke marrë role 'personazhesh' imagjinarë			
	Merr pjesë në biseda			
	Përdor pyetje komplekse			
	Jep emrin ane mbiemrin si edhe adresën e shtëpisë			
	Është shprehur në shtetë kundrejt gjinisë tjetër.			

ë Shqipëri”

“Teleterapia n

Jonathan Center

Rruga e Kavajës, Nr. 175

www.downsyndromealbania.com

info@downsyndromealbania.com

Tel: +355 (0) 692984167

Fb: JonathanCenterAlbania

Instagram: @jonathancenter

	Tregon preferencë edhe më të theksuar për moshatarë dhe kukulla të të njejtit seks			
	moshatarët e tjerë			
	Mund të hapë dhe të mbyllë zinxhira si edhe të vendosë rripin			
	Vishet dhe zhvishet me ndihmën e dikuj			
	Zbret shkallët duke alternuar këmbët			
	njërën këmbë përpara			
	rritur edhe më tepër shkathtësinë			
	E peshon peshën përpara për të hedhur topin			
	Ha me pirun			
	shkallë			
	Kalon një pengesë me të dyja këmbët			
	Bën gjërat me dorën e preteruar			

	Arrin stabilitetin gjinor (është i bindur që është djalë ose vajzë)			
	Imiton një varietet formash në të vizatuar si rreth dhe kryq			
	Ndërton një kullë; me 8 deri në 10 kuba			
	Flet vazhdimisht			

		parë	dytë	tretë
	Nget biçikletën me rrotat ndihmëse			
	Fut perim te gjalpëra (5-6)			
	Kap lapsin si i rritur po shkruan ose vizaton si i ngurtë dhe me shumë përqendrim			
	Akoma shumë i lidhur me prindërit por më pak i prirur për të patur kontakte fizike me ta			
	I shoqërueshëm dhe bashkëpunues kur luan			
	Shkruan disa fjalë dhe numra			
	Mund t'i ngatërrojë shkronjat kur shkruan ose i shkruan mbrapsht			

“Shqipëri”

“Teleterapia n

	I pelqen te mbledhe nderroje dhe të këmbëgjëra			
	Mund të ketë zakone nervozizmi si ngrënie thonjsh apo kur ecën në ndonjë tra duke u munduar të mbajë balancën			
	Zbret shkallët duke alternuar këmbët			
	Kupton dhe mbron te përdore sarkazmën			
	Mban balancën në një këmbë duke numëruar nga 5 deri te 10			
	Mund te merzise prinderit me qëllim			
	Eksperimenton me aftësitë e veta në ngjitje në parkun e lojrave			
	Kapërcen me dy këmbët			
	I pelqen te mblodhe kane dhe lëvizje të thjeshta			
	Kapërcen shkallët për prindër për prindër djalë ose vajzë			
	Zbulon aftësi të reja me veten (unë mund të kërcëj)			
	Kërcen me një këmbë			
	I pelqen pjesa "ndiq drejtuesin"			

ë Shqipëri"

"Teleterapia n

Jonathan Center

Rruga e Kavajës, Nr. 175

www.downsyndromealbania.com

info@downsyndromealbania.com

Tel: +355 (0) 692984167

Fb: JonathanCenterAlbania

Instagram: @jonathancenter

	Fillon të interesohet në gjëgjëza dhe shaka			
	Fillon të mësojë të lexojë			
	I regon loje me te rriturin ku hidhet lart (sidomos djemtë)			
	Udhëzohet të përdorë puzzle			
	I regon me pak agresion fizik dhe më shumë sjellje shoqërore kundrejt moshatarëve			
	Ka përmirësuar aftësinë për të ta kthyer bisedën në drejtime të ndryshme			
	Merr pjese ne aktivite ne grup			
	Kërçen lart për 30 cm si edhe përpara një metër			
	Aftësi si të rriturit për kapjen dhe hedhjen e gjërave			
	Nxjerr duke shtrydhur ngjitës nga shishja plastike			
	Përdor gërshërët			
	Udhëzohet të përdorë luan			
	Përdor çekiçin ose kaçavidën me efikasitet të pëlqyeshëm			
	Udhëzohet të përdorë 30cm			

	E palos fletën të vijat e kërkuara			
	Mbledh, grumbullon modele			
	E kupton gjininë (djemtë janë djem edhe nëse veshin rröba vajzash)			

		parë	dytë	tretë
	Njih dhe vendos hapësirën personale të vetes dhe të tjerëve			
	Përgjigjet kryesisht keq kur luan me gjininë e kundërt			
	E përcakton veten në krahasim me të tjerët (unë jam më i mirë në të lexuar sesa ai)			
	E ka idenë e kohës, mund të planifikojë aktivitete për ditën			
	Zhvillimi i konceptit të hapësirës dhe drejtimit për të patur efektivitet në lojë			
	Me shumë fleksibilitetit në njohuritë rreth stereotipeve të rolit të gjinive			

“Shqipëri”

Jonathan Center

Rruga e Kavajës, Nr. 175

www.downsyndromealbania.com

info@downsyndromealbania.com

Tel: +355 (0) 692984167

Fb: JonathanCenterAlbania

Instagram: @Jonathancenter

“Teleterapia n

	dhe shakave			
	I peiqen te kete sekrete			
	Moshataret fillojne dhe behen shume te rëndësishëm			
	Formojme te rene e perqendrimin dhe vëmendjes			
	I peiqen te memorizojte dhe rrethimkoje faktet			
	Mund të fshehtë ose të stimulojë emocione të pavërteta			
	Me snume ndergjegjesim per statusin brenda grupit			
	Përtshihet në një gamë më të gjërë aktivitetesh jashtë shkollës			
	zakonshme			
	konformuar me një moshatar			
	vetes, më shumë i fokusuar në ndjenja dhe ide			
	Formon nje iloj intimiteti ne shoqerine me një person apo grup te vogël			
	Me snume ndergjegjesim per statusin brenda grupit			

		parë	dytë	tretë
	I prirur të përcaktojë vendin në grupin e moshatarëve të tij			
	Përfshirja në një 'bandë' ose grup bëhet shumë e rëndësishme			
	I pëlqen të diskutojë dhe debatojë			
	I aftë të krijojë, të identifikojë dhe përmbledhë ide			
	Zhvillimi i ideve dhe sjelljeve p.sh kundrejt fesë, politikës racës etj			
	Desnirë për të qene i pavarur nga prindërit			
	abstrakte			
	I shqetësuar për sjelljen, personalitetin, paraqitjen fizike			
	I regon tolerance me të madhe për sjellje jo tipike seksuale			
	Koncepta për veten i ndan me gjëra abstrakte ose orilogji			
	I prirur për të qene i interesuar në politikë			

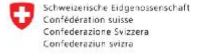
	... të mendoje të mendoje shprehim për zgjidhje të mundshme për një problem (arsyetim shkencor)			
	... të mendoje edhe dikë që mund të ishte, jo siç është në të vërtetë			
	Talentet kreative mund të dalin në pah			
	Diferencat seksuale në një me agresionin, bien			
	Të dyja seksat tregojnë intensifikim gjinie			
	Benet me shumë interesuar për moshatarët e seksit të kundërt			
	moshatarët			
	rrrotull (përfaqime, puthje, kapje duarsh)			
	t'u konformuar standartet e moshatarëve			
	Dajet e adoleshenteve benen evente të rëndësishme			

Financuar nga LevizAlbania

Një projekt i Agjencisë Zvicërore për Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC

Agjencia Zvicërore për Zhvillim dhe Bashkëpunim SDC

Jonathan Center
Rruga e Kavajës, Nr. 175
www.downsyndromealbania.com
info@downsyndromealbania.com
Tel: +355 (0) 692984167
Fb: JonathanCenterAlbania
Instagram: @jonathancenter

“Teleterapia n
ë Shqipëri”